

تاریخ شفاهی

تقی آباد

در پهنه خرگرد کهن

گردآورنده: محمدرضا قربانی جامی
مقدمه: دکتر علیرضا قیامتی

از سلسله انتشارات انجمن احیای خرگرد جام

سرشناسه	قربانی جامی، محمدرضا، ۱۳۳۷-
عنوان و نام پدیدآور	تاریخ شفاهی تقی‌آباد در پهنه خرگرد کهن/گردآورنده محمدرضا قربانی جامی؛ مقدمه علیرضا قیامتی.
مشخصات نشر	تربت جام: انجمن احیا خرگرد جام، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	۱۷۱ص.
شابک	978-600-930923-8:
وضعیت فهرست نویسی	فیا
موضوع	تقی‌آباد (تربت‌جام)
موضوع	Taqiabad (Torbat Jam, Iran):
موضوع	تقی‌آباد (تربت‌جام) -- آداب و رسوم و زندگی اجتماعی
موضوع	Taqiabad (Torbat Jam, Iran) -- Social life and customs:
شناسه ورود	قیامتی، علیرضا، ۱۳۵۰، مقدمه‌نویس
شناسه افزوده	انجمن احیا خرگرد جام
رده‌بندی کنگر	۲۶. ۲۲۱. ۹۵۶
رده‌بندی دیویی	۹۵۶. ۲۴۲:
شماره کتابشناسی ملی	۱۹۵۱۰۰۰

انتهای ده‌ماز

از مجموعه انتشارات تبیین ایلی خرگرد جام تاریخ شفاهی تقی‌آباد در پهنه خرگرد کهن

گردآوری و تنظیم: محمد رضا قیامتی

با مقدمه: علیرضا قیامتی

ویراستار: محمد جواد مشایخی

چاپ اول: ۱۳۹۹

شمارگان: ۳۰۰

تهیه عکس‌ها: محمدعلی نظری، حبیب حبیبی، رضا قایینی

تصویر پشت جلد: مراسم علم‌کشی در روز عاشورا

چاپ و صحافی انتشارات دمساز - مشهد

فهرست

۷		سپاس نامه
۸		پیشگفتار
۱۰		مقدمه
۱۴		ناریخچه تقی آباد تربت جام
۱۴		قلعه ی کهنه:
۱۶		قلعه ی باستان
۱۶		روستای کنونی
۱۹		محرم و سادات
۲۱		وضعیت کنونی روستا
۲۴		شب فراموش نشدنی
۲۶		لهجه و گویش تقی آباد و روستاها
۴۴		داستان پیر سهراب
۴۷		اولین های روستا
۵۰		نوع لباس مردم روستا
۵۴		حمام تقی آباد
۵۹		ضرب المثل ها و تکیه کلام ها
۶۷		برخی باورهای مردم تقی آباد در گذشته
۷۰		غذاهای سنتی تقی آباد در قدیم
۷۸		عید نوروز در تقی آباد
۸۳		ماه رمضان در تقی آباد
۸۵		مکتب خانه
۸۸		آموزش و پرورش نوین در تقی آباد

۹۲	کشاورزی در تقی آباد قدیم
۹۹	شیشه ها (شش های بعد از نوروز)
۱۰۲	دامداری در تقی آباد
۱۰۷	مراسم ازدواج در تقی آباد
۱۱۷	شب چله (یلدا)
۱۱۹	آوای لایلی
۱۲۱	تولد فرزندان
۱۲۴	آداب و رسوم ختنه
۱۲۶	بازی های قد می
۱۳۴	دوبیتی (چاربیتی، چهاربیتی)
۱۴۰	نقش پر رنگ زنان تقی آباد در دوره زندگی
۱۴۲	اوسنه یا حوسنه ها در تقی آباد
۱۴۳	چراغ برات
۱۴۴	دوره گردهایی که به تقی آباد می آمدند
۱۴۸	درمان های عامیانه
۱۵۷	قصه تلخ مهاجرت و ترک روستا
۱۵۹	خرگرد کهن جام
۱۶۱	موقعیت و حدود شهرستان تربت جام
۱۶۲	تقی آباد به روایت تصویر
۱۶۶	شهدای تقی آباد
۱۶۷	چهره های قدیمی تقی آباد
۱۷۱	منابع انسانی و مکتوب

پیشگفتار

... این مجموعه بر مبنای خاطرات بزرگان تقی آباد که خیلی از آن‌ها هم اکنون در قید حیات نیستند، روح همه ی آنان شاد که عمده ی این اثر به صورت میدانی و چهره به چهره با آن‌ها جمع‌آوری شده است و همچنین از یادداشت‌ها، شنیده‌ها و دیده‌های این جانب در محافل، مجالس، مراسم و نیز آنچه را که خود به یاد دارم، البته برای عمق بخشیدن به این اطلاعات از مواردی بهره جسته‌ام که در بخش منابع آن را ذکر خواهم کرد، مضاف بر اینکه در بعضی قسمت‌ها عین صوت و ادای کلمات و جملات بومی به کار برده شده است که ممکن است از نظر ادبی بدون ایراد نباشد.

اصولاً تهیه و تدوین تاریخ محلی بدین سبب پرداخته می‌شود تا مردم آن شهر و روستا نسبت به اوضاع و احوال گذشتگان خود و وضعیت آن محل اطلاعاتی را کسب کنند و از زادگاه خویش بی‌سخت‌تر بدانند.

آشکار است که تدوین یک تاریخ مستند و موثق، به منابع و نسخه‌های معتبر نیازمند است که متأسفانه در مورد تقی آباد هیچگونه مستندی جز حکایات و روایات بزرگان روستا و زبان‌گویای خرابه‌سای به یادمانده وجود ندارد، قصد ندارم با شرح این حرمان بر کسی منت بگذارم و یا خاطر خوانندگان محترم را مکدر کنم.

لازم دانستم نظر به فقدان یک نوشتار و مکتوب در مورد زادگاهم که جزیی از پهنه خرگرد کهن جام است، هرچه در توان دارم، به آن اثر از طاقت، به کار ببرم و حال که بعد از ناخوشایندی‌های پی‌درپی سال ۹۸ از من، تصادف، سقوط و زلزله، محنت را بر مردم ما تحمیل کرد و از همه بدتر در وادی زلزله‌ها، این سال، موجودی ذره‌بینی به نام ویروس کرونا (کووید ۱۹) جهانی را مانند ساخت میلیون‌ها انسان را مبتلا و صدها هزار نفر را به کام مرگ برد، مدافع و انشگاه‌ها را تعطیل کرد، بازار از رونق افتاد، درب مساجد و مکان‌های مقدس منحصراً حرم مطهر رضوی بسته شد و همه ی ما مجبور به خانه‌نشینی ناخواسته شدیم، فرصتی است تا باحوصله به سراغ یادداشت‌ها و کاغذ پاره‌هایم که در طول سالیان قبل در کتابخانه کوچک اتاقم خاک می‌خورد بروم و با بازخوانی آن‌ها نسبت به

گرد آوری و تدوین فولکلور زادگاهم تقی آباد دست به کار شوم، خدا را شکر که این اتفاق میمون افتاد و امروز این نوشتار به سرانجام رسید.

و با علم به این که هیچ کوشش بشری خالی از خلل و عاری از عیب نبوده و این نوشتار نیز از این قاعده مستثنا نیست، این کتاب را تقدیم خوانندگان محترم می نمایم و انشاالله که نگاه منتقدانه و دلسوزانه استادان فن، صاحب نظران و اندیشمندان مخصوصاً علاقه مندان به خرگرد کهن جام در بهبود این اثر نقش آفرینی نمایند.

این کتاب را تقدیم می کنم به ارواح پاک مرحوم پدر بزرگم ، مرحوم پدرم و مرحوم مادرم که ذهنشان موزه ای از تاریخ شفاهی منطقه بود و بسیاری از مطالب را از زبان من و مستند آنها شنیدم.

محمد رضا قربانی جامی

بهار ۱۳۹۹ خورشیدی - مشهد مقدس